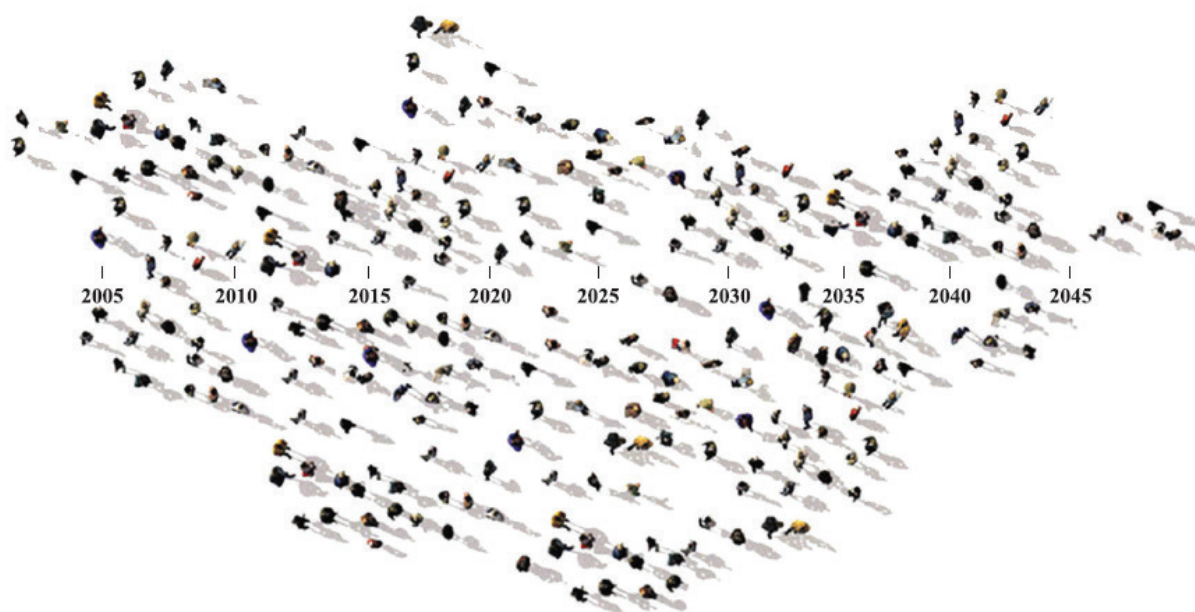

МОНГОЛЫН НИЙГМИЙН САЙН САЙХАН БАЙДЛЫН СУДАЛГАА: АХМАД НАСТНУУДЫН НИЙГМИЙН САЙН САЙХАН БАЙДАЛ

- ИТГЭЛЦЭЛ
- ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА
- АМЬДРАЛЫН СЭТГЭЛ ХАНАМЖ

Хараат бус судалгааны хүрээлэн (IRIM) нь Монгол Улсад мэргэжлийн, хараат бус судалгааг институтын түвшинд, тогтвортой хэрэгжүүлж буй анхны байгууллагуудын нэг юм. Бидний эрхэм зорилго бол дэлхийн жишигт нийцсэн, хараат бус судалгаа хүргэдэг, Монголын хөгжлийн салбарт тулгуурласан мэдлэгийн төв болох явдал юм. Бид олон нийтэд хараат бус, чанартай мэдээллийг түгээж, сайн сайхан нийгмийг цогцлоох, төр, хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн хоорондын хамтын ажиллагааг дэмжих, Монголын хүн амын хэрэгцээнд нийцсэн шинэлэг хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх зорьж байна. IRIM нь “Азийн Нийгмийн сайн сайхан байдлын консорциум” болон “Олон улсын Социологийн холбоо”-ны гишүүн юм.

Бидэнтэй холбогдох

Цахим шуудан: contact@irim.mn

Фейсбүүк/ Твиттер хуудас: [@IRIMongolia](https://www.facebook.com/IRIMongolia)

Вэбсайт: www.irim.mn

Тайланг эш татах

IRIM (2021), “Монголын нийгмийн сайн сайхан байдлын судалгаа: Ахмад настнуудын нийгмийн сайн сайхан байдал” Улаанбаатар. IRIM судалгааны хүрээлэн

Зохиогчид

Цэвэгдоржийн Болд, Алдарын Долгион, Лхагваноровын Дашзэвэг, Ядмаагийн Бямбасүрэн, Цэдэндамбын Батсугар, Дэхчинжавын Түвшинтөгс

Мэдэгдэл

Энэхүү тайлангийн агуулга нь судалгааны багийн гаргасан дүн шинжилгээний үр дүн ба IRIM судалгааны хүрээлэнгийн албан ёсны байр суурийг төлөөлөхгүй болно.

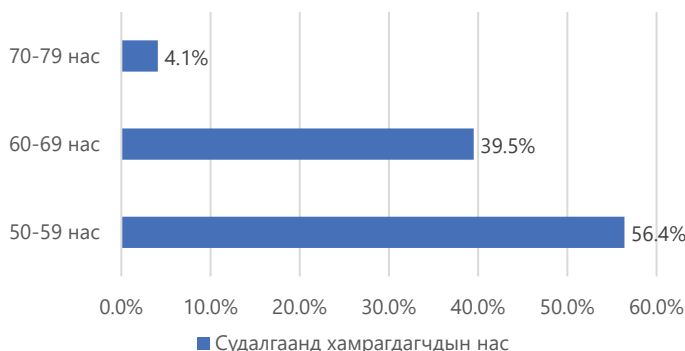
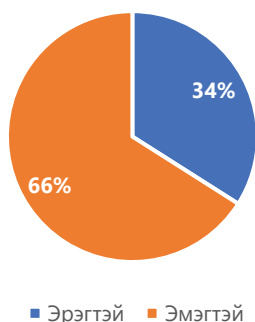
Зохиогчийн эрхийн талаар мэдээлэл

Энэхүү тайланг түгээх, дамжуулах, татаж авах болон хэвлэх боломжтой бөгөөд IRIM судалгааны хүрээлэнгийн эх сурвалж ба зохиогчийн эрхийг зохих ёсоор дурдаж тайлангийн хэсгээс эшлэл татаж болно.

Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл

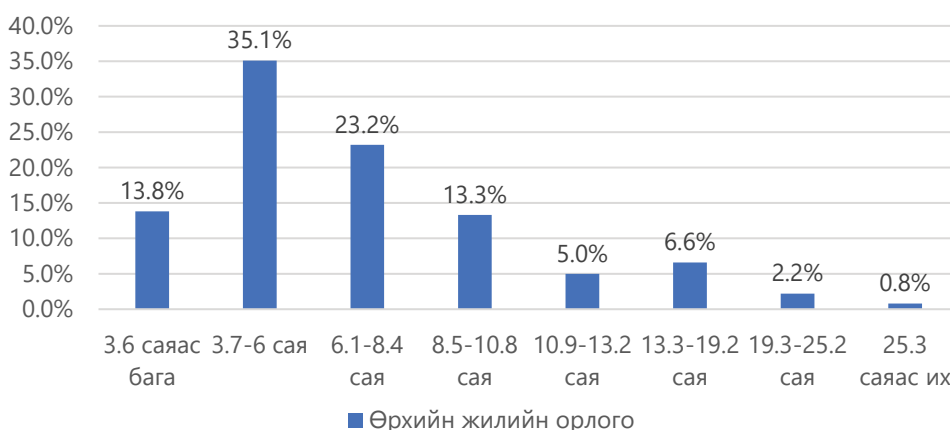
Энэхүү сэдэвчилсэн судалгаанд хөдөө орон нутагт оршин суудаг 50-аас дээш насны нийт 362 ахмад настнуудыг хамруулсан. Ковид 19 цар тахалтай холбоотой нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж судалгааны мэдээлэл цуглуулалтыг 2020 оны 8 сард утсаар зохион байгуулсан. Судалгаанд хамрагдсан ахмад настнуудын 34% (123) нь эрэгтэй, 66% (239) нь эрэгтэй байсан ба насны бүлгийн хувьд дийлэнх нь 50-59 насны ахмад настнууд байв.

Судалгаанд хамрагдагчдын хүйс

Амьдарч буй газрын байршлын хувьд нийт судалгаанд хамрагдагчдын дийлэнх нь хөдөө орон нутгийн төв суурин газарт (61.3% нь сумын төв, 19.9% нь аймгийн төв) амьдардаг ахмад настнууд байв.

Судалгаанд оролцсон ахмад настнуудын 75.8% нь өөрсдийгөө нийгмийн дунд давхраанд, 14.9% нь дундаас доогуур, 7.7% нь доод давхаргад хамрагдана гэж үзсэн. Судалгаанд оролцогчдын насны онцлогоос хамааран орлогын гол эх үүсвэр нь тэтгэвэр (74.7%) байсан бөгөөд судалгаанд хамрагдсан ахмад настнууд өөрсдийн орлогын хүрэлцээгээ хангалтгүй буюу өдөр тутмын суурь хэрэгцээндээ л дөнгөж хүрдэг (52.6%) гэж хариулсан байна. Доорх графикт судалгаанд хамрагдсан ахмад настнуудын өрхийн жилийн дундаж орлогыг харуулав.

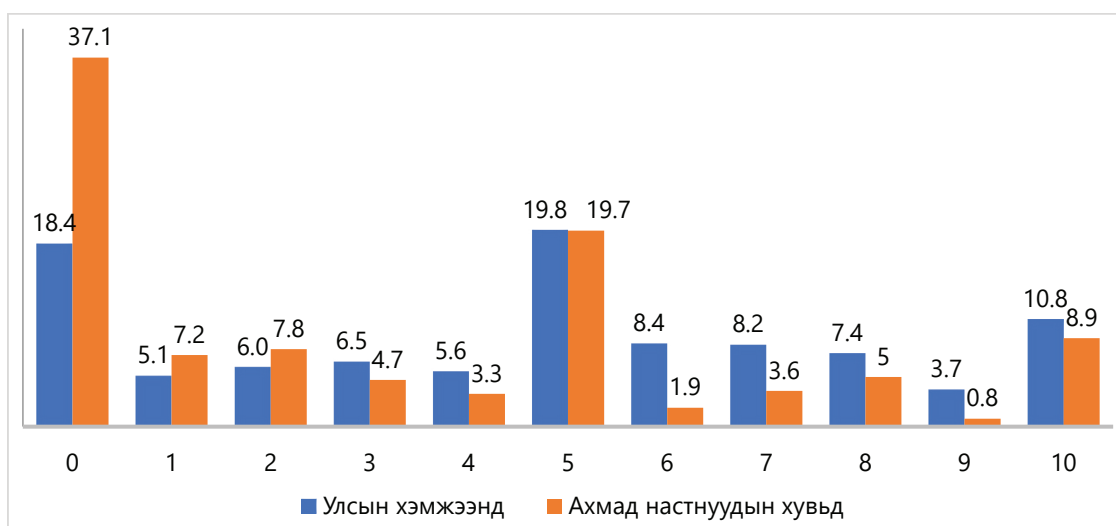
Гэрлэлтийн байдлын хувьд судалгаанд хамрагдагчдын дийлэнх буюу 82.3% (298) нь гэрлэсэн болон хамтран амьдрагчтай, 14.6% (53) нь бэлэвсэн, үлдсэн 3.1% (11) нь салсан болон гэрлээгүй ахмад настнууд байна.

Итгэлцэл

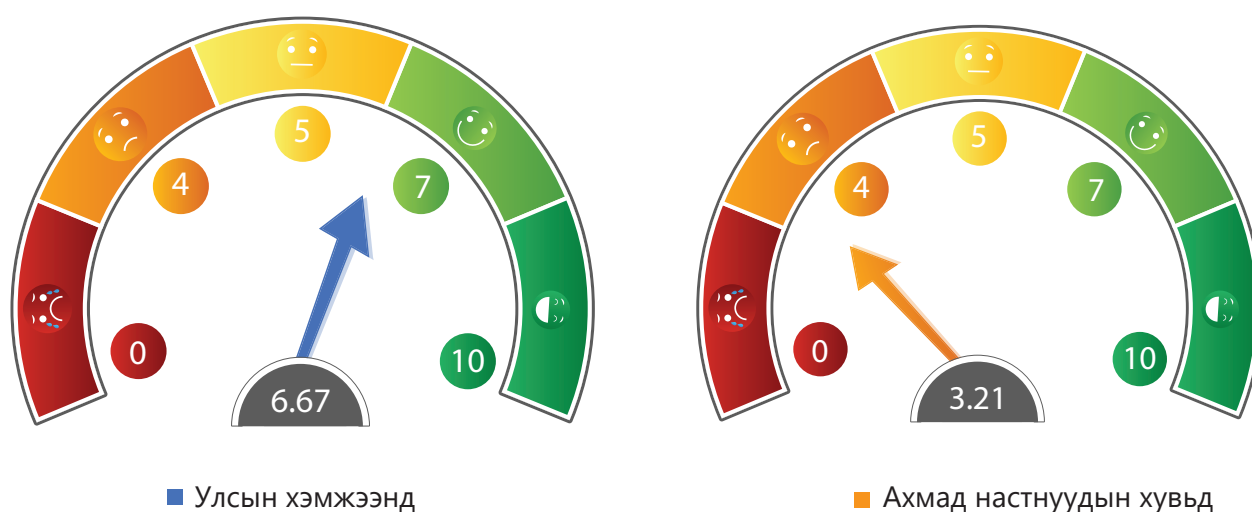
Иргэд хоорондоо хамтран ажиллахад тэдний хооронд итгэлцэл байгаа эсэх нь чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Тухайн нийгмийн гишүүдийн дунд итгэлцэл бага байх тусам нийгэм дэх бүхий л үйл ажиллагааг удаашруулж, хамтын ажиллагааг бууруулж иргэдэд дарамт үүсгэдэг (Fukuama 1995). Энэхүү хэсэгт иргэдийн бусдад итгэх итгэл болоод бусад хүмүүсийн тэдэнд итгэх байдлыг илтгэсэн асуултын үр дүнг харуулна.

Ерөнхийд нь хэлбэл ихэнх хүмүүст итгэж болно гэж боддог уу эсвэл хүмүүстэй харилцахдаа маш болгоомжтой байх шаардлагатай гэж бодож байна уу?
(0=Маш болгоомжтой байх хэрэгтэй; 10=Ихэнх хүмүүст итгэж болно)

Дүрс 1. Судалгаанд оролцогчдын хариултын тархалт (хувиар)

Дүрс 2. Судалгаанд оролцогчдын хариултын дундаж

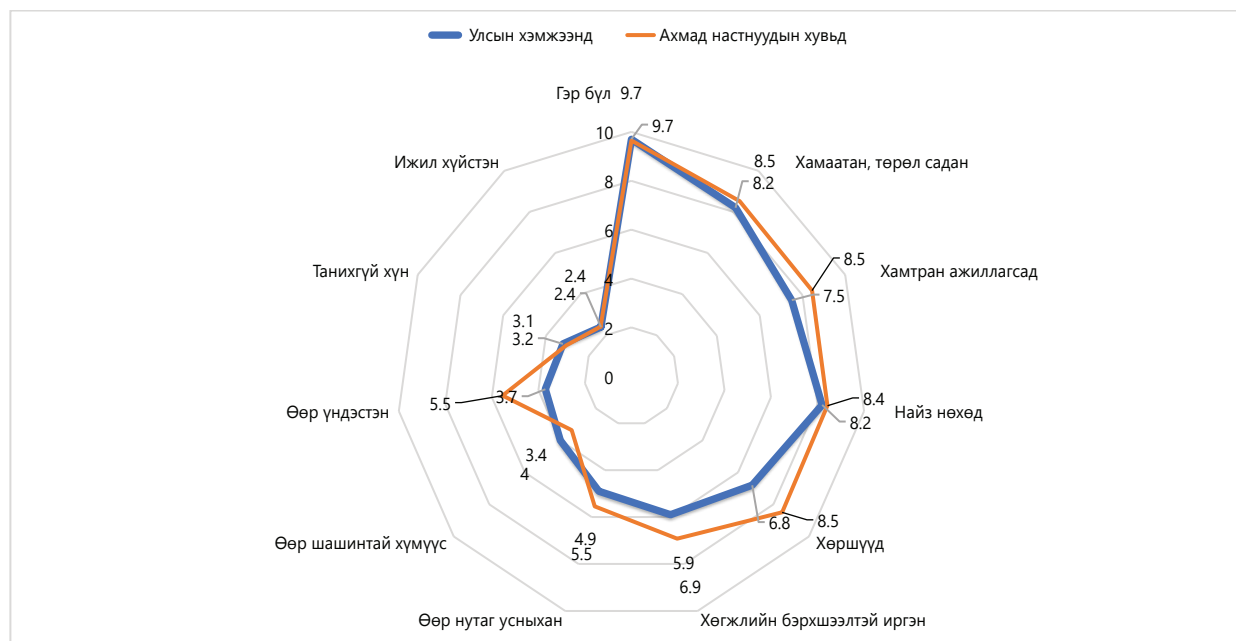
Бусдад итгэх тал дээр ахмад настнууд нийт Монголчуудтай харьцуулахад илүү болгоомжтой хандаж байгаа нь судалгааны үр дүнгээс харагдлаа. Маш болгоомжтой байх хэрэгтэй буюу "0" гэсэн сонголтыг судалгаанд оролцсон ахмадуудын 37.1 хувь сонгосон байгаа нь ерөнхий үр дүнгээс 20 орчим хувиар өндөр байна.

Бусдад итгэх байдалд судалгаанд оролцогчдын боловсролын түвшин, ажил эрхэлдэг эсэх, хот болон хөдөөд амьдардаг байдал нэлээд хамааралтай байдаг нь ажиглагдсан. Тодруулбал, боловсролын түвшин өндөртэй, ажил эрхэлдэг, хот суурин газар амьдардаг бүлэг нь бусдад илүү итгэх хандлагатай байдаг. Харин судалгаанд хамрагдсан ахмадуудын ихэнх нь хөдөө орон нутагт амьдардаг, ажил эрхэлдэггүй, боловсролын түвшин багатай байгаа нь энэхүү үр дүнд нөлөөлсөн байх магадлалтай.

Итгэлцлийн талаар нарийвчлан тайлбар өгөхийн тулд бид судалгаандаа нийгмийн ерөнхий итгэлцэл болон нийгмийн тухайлсан итгэлцлийн аль алиных нь статусыг тодорхойлохыг хүссэн. Судалгаанд оролцогчдын өөр өөр бүлгийн хүмүүст итгэх итгэлийн дундаж оноог дараах дүрсээр харууллаа.

Та дараах бүлгийн хүмүүст хэр зэрэг итгэдэг вэ?
(0=Огт итгэдэггүй; 10=Бүрэн итгэдэг)

Дүрс 3. Судалгаанд оролцогчдын хариултын дундаж

Судалгааны үр дүнгээс харахад өөр өөр бүлгийн хүмүүст итгэх итгэл харилцан адилгүй байна. Монголд хувь хүмүүсийн хоорондын итгэлцэл бусад нийгмийн бүлгүүдэд итгэхээсээ илүүтэй гэр бүлийн харилцаанд төвлөрсөн шинжтэй байна. Ахмад настнуудын хувьд ойрын хүрээллийн буюу гэр бүл хамаатан садан, хамтран ажиллагсад, хөршүүддээ улсын дундажтай харьцуулахад ижил буюу илүү өндөр итгэж байгаа нь харагдаж байна.

Хамтын ажиллагаа

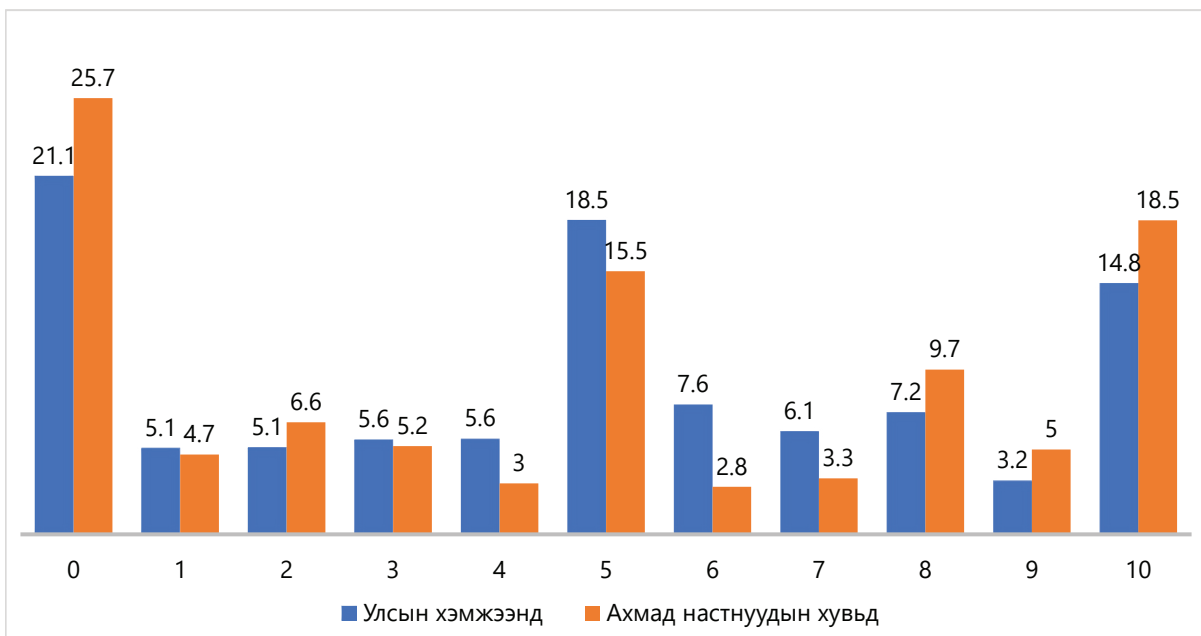
Нийгмийн нийцэл (social cohesion) нь хувь хүмүүс хоорондын итгэлцэл, хамтын үр дүнд хүрэхийн төлөө бие биетэйгээ хамтран ажиллах хүсэл зорилготой байх эсэхээс хамаардаг (Stanley 2003, 8).

Иргэдийн харилцан итгэлцлийн суурь нь нийгмийн нийцэл юм. Нийгмийн нийцэл сайн байна гэдэг нь нийгмийн ялгаатай бүлгүүдийн хоорондын харилцан хүлээн зөвшөөрөлт, хамтран ажиллах сонирхол, бие биедээ туслах болон тусламж хүлээн авах итгэл зэргээс хамаарна.

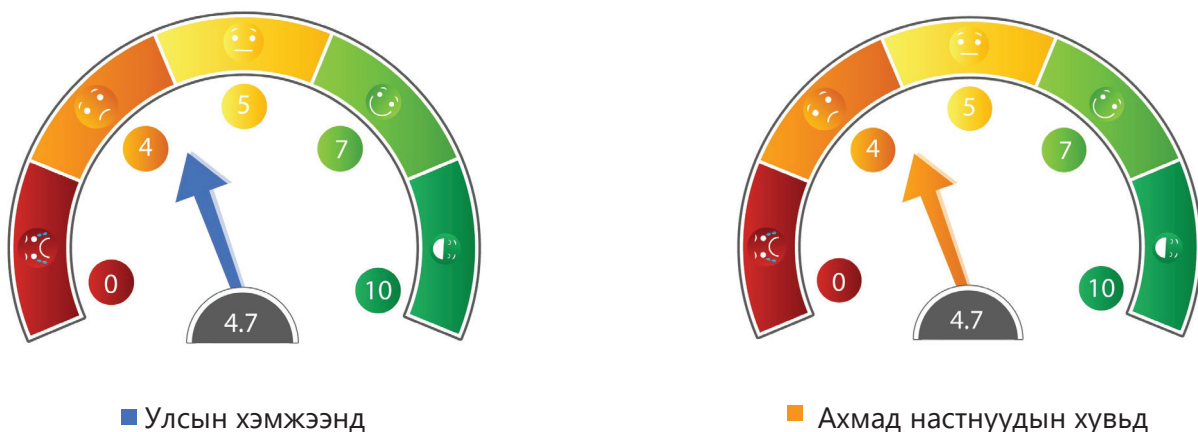
Ерөнхийд нь хэлбэл хүмүүс ихэнхдээ бие биедээ тусархаг байдаг уу эсвэл өөрсдийгөө дор дороо болгоод явдаг уу?

(0=Хүмүүс ихэнхдээ бие биедээ тусархаг байдаг; 10=Хүмүүс ихэнхдээ өөрсдийгөө дор дороо болгодог)

Дүрс 4. Судалгаанд оролцогчдын хариултын тархалт (хувиар)

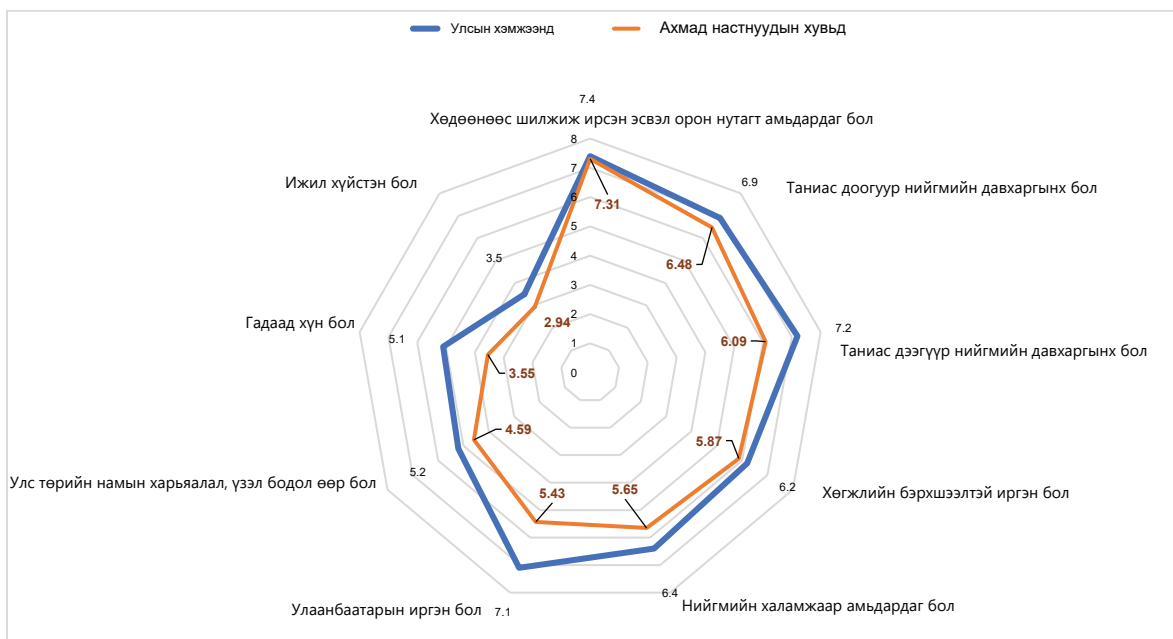
Дүрс 5. Судалгаанд оролцогчдын хариултын дундаж

Ахмад настнуудын ерөнхийдөө тусархаг байдлыг үнэлсэн дундаж оноо улсын дундажтай ижилхэн (4.7) байсан. Харин хариултын утга бүр дэх тархалтууд нь харилцан адилгүй байгааг дээрх дүрсээс харж болох юм. Ахмадууд хариултын хувилбарын 2 туйл руу буюу "0" болон "10" гэсэн хувилбаруудад илүү өндөр хариулт өгсөн байна.

Хамтран ажиллах байдал. "Бусадтай хамтран ажиллахад бэлэн байдал"-ын зураглалыг гаргахын тулд нийгмийн янз бүрийн бүлгийг төлөөлөхүйц, есөн өөр бүлгийнхэнтэй хамтран ажиллахад бэлэн эсэхийг тодрууллаа.

Дүрс 6. Бусад бүлгийн хүмүүстэй хамтран ажиллахдаа бэлэн байгаа байдал

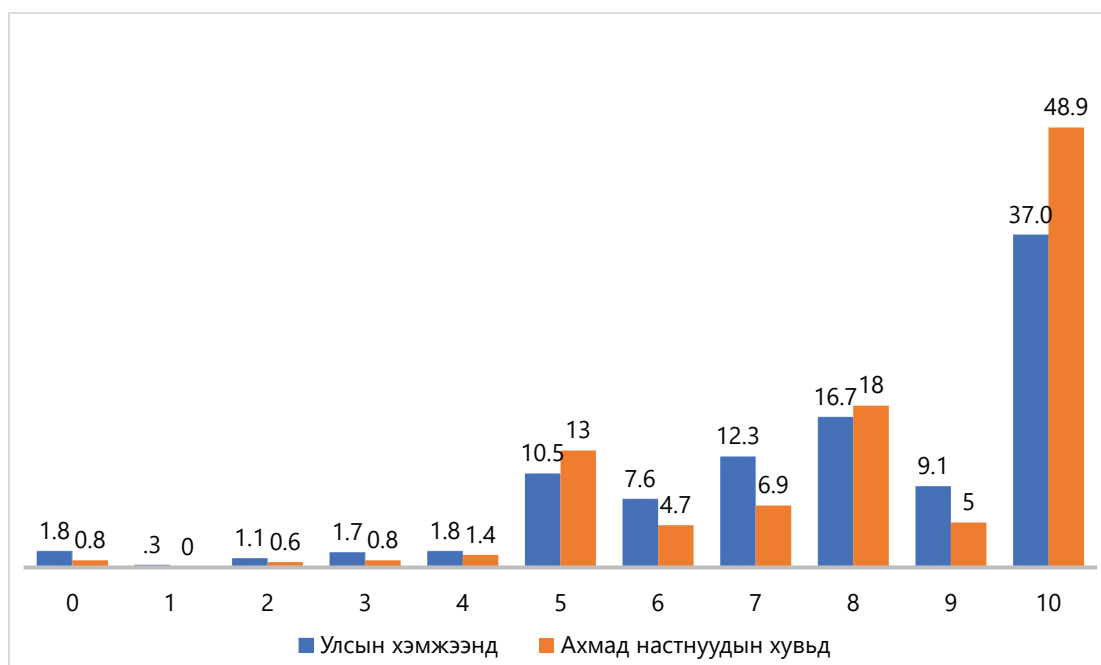
Судалгаанд оролцогчдын нийгмийн зарим бүлэгт туслах эрмэлзлийг авч үзвэл гэр бүлийн гишүүд, найз нөхөд, хамаатан садандаа туслах эрмэлзэл бусад бүлэгтэй харьцуулахад өндөр байв. Харин судалгаанд оролцогчид ЛГБТ хүмүүс, танихгүй хүмүүс, шашны итгэл үнэмшил өөр болон өөр үндэстний хүмүүст туслах эрмэлзэл нь хамгийн бага байлаа. Үүнээс үзвэл Монгол улсад хүний эрхийг дээдлэх, ялгаварлан гадуурхлыг бууруулах арга хэмжээ олон авагдсан ч уламжлалт хандлага одоо ч гэсэн хүчтэй оршсоор байгааг харж болно. Тодруулбал Монголчууд хувийн харилцаатай хүмүүстээ туслахыг илүүд үзжээ. Ахмад настнуудын хувьд ерөнхий дүр зураг нь улсын үр дүнтэй төстэй байгаа боловч бүх үзүүлэлт дээр бага дунджийг харуулсан байна.

Амьдралын сэтгэл ханамж

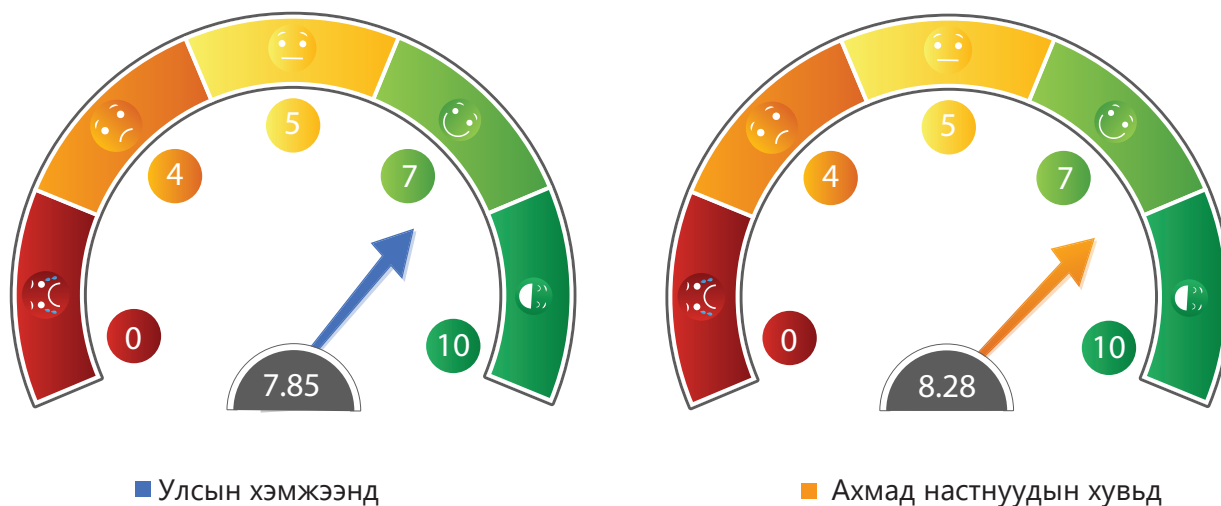
Амьдралын сэтгэл ханамж гэдэг нь хүмүүс өөрсдийн амьдралаа хэрхэн үнэлж буй хэмжүүр юм. Энэ нь хүний тухайн үеийн сэтгэл хөдлөлийн гэхээс илүүтэй когнитив үнэлгээ юм. Уг үзүүлэлтийг тодорхойлохдоо “Кантрилийн шатлал” буюу оролцогчдыг 0-ээс 10 хүртэлх гишгүүртэй шат төсөөлж өөрийн амьдралыг аль шатанд байгааг үнэлэхийг хүсдэг. Шатны хамгийн дээд гишгүүр буюу 10 оноо нь байж болох хамгийн сайхан амьдралыг, харин хамгийн доод гишгүүр буюу 0 нь амьдралын байж болох хамгийн муу түвшнийг илэрхийлнэ (OECD 2013, 268).

Ерөнхийдөө, та өнөөдрийг хүртэлх амьдралдаа хэр зэрэг сэтгэл ханамжтай байна вэ? (0= Огт сэтгэл ханамжгүй; 10= Бүрэн сэтгэл ханамжтай)

Дүрс 7. Судалгаанд оролцогчдын хариултын тархалт (хувиар)

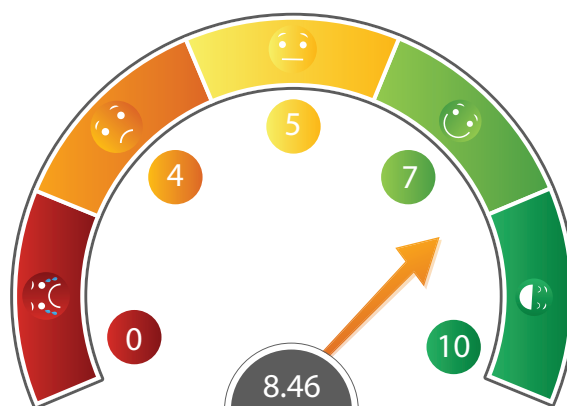
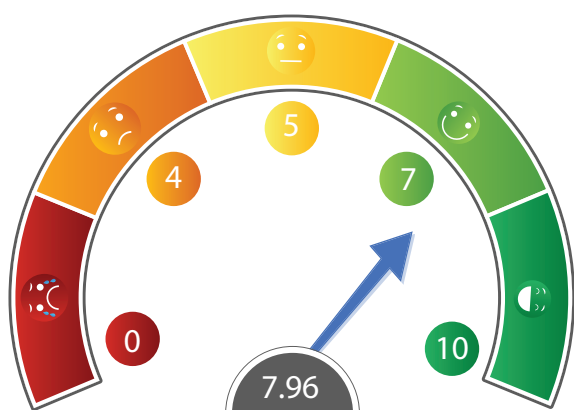
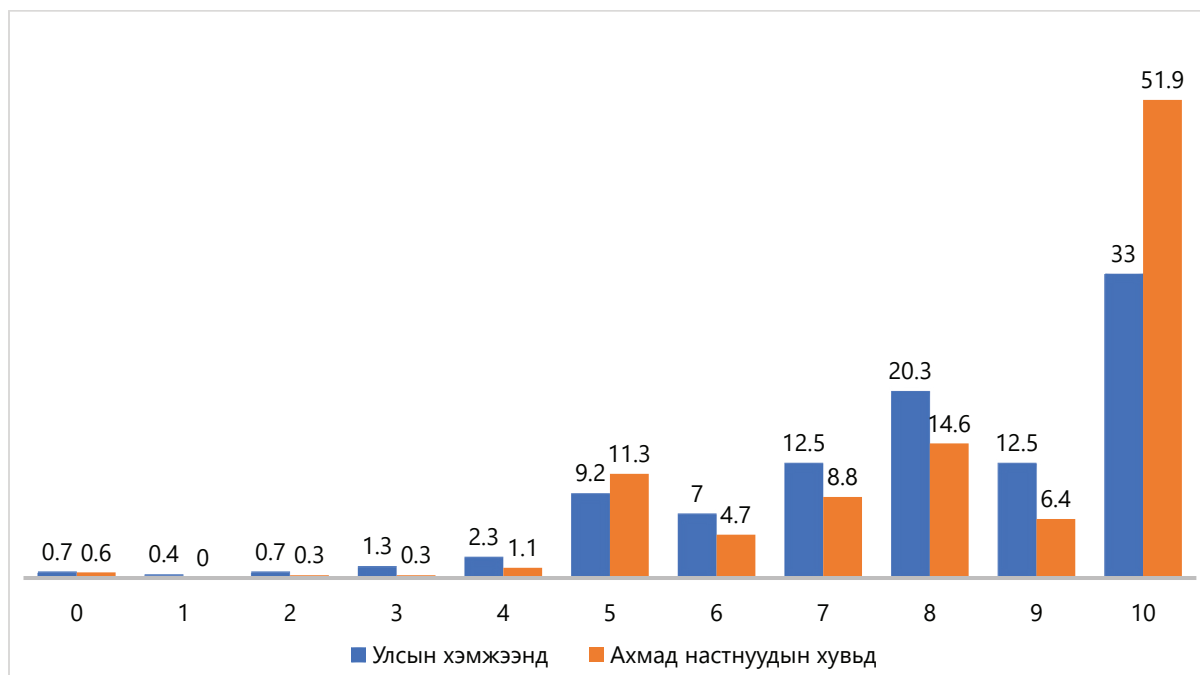

Дүрс 8. Судалгаанд оролцогчдын хариултын дундаж

Бүх зүйлсийг хамруулан авч үзвэл та өөрийгөө хэр зэрэг аз жаргалтай гэж хэлэх вэ?
(0= Огт аз жаргалгүй; 10= Бүрэн дүүрэн аз жаргалтай)

Дүрс 9. Судалгаанд оролцогчдын хариултын тархалт (хувиар)

■ Улсын хэмжээнд

■ Ахмад настнуудын хувьд

Монголчууд өөрсдийн амьдралд сэтгэл хангалуун байгаа нь ажиглагдсан. Ахмад настнуудын хувьд өөрсдийн амьдралдаа сэтгэл ханамжтай, аз жаргалтай байгаа байдал улсын дунджаас ч өндөр байв. Судалгаанд оролцсон ахмадууд өөрсдийнхөө амьдралыг утга учиртай байдаг гэж дүгнэжээ. Энэ нь Монголчуудын сэтгэлгээ болон илүү “харилцааны шинжтэй сайн сайхан байдал” өндөр байдагтай нь холбоотой байж болох юм.

Илүү орлоготой хүмүүс амьдралдаа илүү сэтгэл ханамжтай байсан бөгөөд орлогын түвшин нь амьдралын сэтгэл ханамжийг өндөр түвшинд байлгахад хамгийн их нөлөөлж байна. Түүнчлэн нас, хүйс, боловсролын түвшин болон суурьшлын төрөл зэрэг нь амьдралын сэтгэл ханамжийн ялгаатай байдалтай уялдаатай байлаа.

Амьдралыг 10 гишгүүртэй шат гэж үзвэл та өөрийгөө аль гишгүүр дээр нь байгаа гэж үзэх вэ?

Дүрс 17 Дундаж утга

	Дундаж утга	
	Улсын хэмжээнд	Ахмад настнуудын хувьд
Та өнөөдрийн байдлаар амьдралынхаа аль гишгүүр дээр байна гэж мэдэрч байна вэ?	5.76	6.58
Та өөрийн 5 жилийн өмнөх амьдралыг аль гишгүүр дээр байсан гэж үзэх вэ?	4.75	5.75
Та өөрийн 5 жилийн дараах амьдралыг аль гишгүүр дээр байна гэж төсөөлж байна вэ?	7.89	7.55

Орон нутагт оршин суугаа 12 ахмад настантай хийсэн гүнзгийрүүлсэн ярилцлагаас харахад өөрийн ирээдүйд эерэг хүлээлттэй байгаа ахмад настнууд ихэвчлэн үр хүүхдийн амьдрал илүү тогтворжиж ач, зээтэй болох учир ирээдүйгээ эергээр үнэлсэн байна.

Ирээдүйд одоо байгаа гишгүүрээс дээшилнэ гэж төсөөлж байна. Шалтгаан нь үр хүүхэд өсөөд ач зээ томорно, сэтгэл санаа зовоохгүй амар амгалан болно, зөвхөн л 2 биеэ бодно, өтлөхийн жаргал үзнэ гэж бодож байна.

59 настай эмэгтэй ахмад настантай хийсэн ярилцлагаас

Харин ирээдүйд өөрчлөлт гарахгүй эсвэл одоо байгаа гишгүүрээс доошилно гэж хариулсан ахмад настнуудын хувьд Монгол улсын улс төрийн тогтворгүй байдал, улс төрд итгэх итгэл муу байгаатай холбоотой байна. Үүнээс гадна нас өндөрт гарч хөгширч байгаатай холбоотойгоор амьдралын идэвх сулрах, эрүүл мэнд доройтох асуудалтай холбоотойгоор ирээдүйнхээ талаар сөрөг хүлээлттэй байгаагаа илэрхийлжээ.

Мэдэхгүй засгийн газар, улсын их хуралд айхтар хүмүүс гараад ирээдүйгээ сайхнаар төсөөлж чадахгүй байна өөрсдөө идэж уугаад мань мэтээ тоохгүй байна.

67 настай эрэгтэй ахмад настантай хийсэн ярилцлагаас

Амьдрал одоо байгаа гишгүүрээс буурна гэж бодож байна. Шалтгаан нь би өөрөө хөгширч байна, юм хийж чадахаа больж байна. Ер нь л жоохон амьдралын идэвх муудаж байна. Хараа муудаж байна хийж чаддаг зүйлээ хийж чадахгүй байна.

69 настай эмэгтэй ахмад настантай хийсэн ярилцлагаас

Тайлангийн тухай

Бид зөвхөн материаллаг баялаг бүхий нийгэм биш харин иргэд нь бие биедээ харилцан итгэдэг, хамтран ажилладаг, харьцангуй тэгш, амар тайван, аз жаргалтай, сайн сайхан нийгмийн цогцлоохыг хүсдэг. Харин ийм нийгмийг бүрдүүлэх бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэхийн тулд уламжлалт ДНБ зэрэг эдийн засгийн хэмжүүрээс гадна нийгмийн сайн сайхан байдлыг илэрхийлсэн хэмжүүр, үзүүлэлтийг ашиглах шаардлагатай.

Сүүлийн хорь гаруй жилийн турш нийгмийн сайн сайхан байдлын бүрдэл хэсэг болох субъектив сайн сайхан байдлыг хэмжих, үнэлэх онолын ба практик боломж нэмэгдсээр байна. Тухайлбал, Галлап олон улсын судалгаа (the Gallup World Poll), Дэлхийн үнэлэмжийн судалгаа (World Values Survey), Эдийн засаг, хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын Амьдралын сайн сайхан байдлын индексүүд (OECD Better Life Index) зэргийг дурдаж болно. Нийгмийн сайн сайхан байдлыг хэмжихэд ийнхүү дэлхий нийтээрээ ахиц гаргаж байгаа ч Монгол улсын хувьд энэ талаар тогтвортой бөгөөд үндэсний хэмжээнд хийгддэг судалгааны ажил хомс байна. Энэ талаар судалгаа, тодорхой мэдээлэл хомс байна гэдэг нь манай улсад иргэдийнхээ нийгмийн талаарх үнэлгээг харгалзсан төрийн бодлого, шийдвэр гаргах урьдач нөхцөл бүрдэх боломж мөн хомс байна гэсэн үг юм.

Уг тайланд нийгмийн сайн сайхан байдал гэдэг нь “аз жаргал” хэмээх ойлголтоос илүү өргөн хүрээтэй ойлголт юм. Уг ойлголтоор нийгэм ба хувь хүний субъектив үнэлгээ, мэдрэмж мөн нийгмийн гишүүд хоорондын харилцааг илэрхийлдэг. Энэ утгаараа нийгмийн сайн сайхан байдлын судалгаа нь сүүлийн үед тархах болсон “аз жаргалын бизнес”-д зориулагдаж гардаг мэдээллүүдээс илүү ул суурьтай байж чаддаг.

Бидний танилцуулж буй энэхүү “тойм” тайлан нь Монголын нөхцөлд хэд хэдэн талаараа шинэлэг юм:

- Үндэсний болон хараат бус судлаачид бие даан явуулсан
- Жилийн өөр өөр улирал, сар, өдрүүдэд явуулсан ба УИХ-ын сонгуулийн жил (2016 он), Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн жил (2017 он)-д хийгдсэн. 2018 онд мөн үргэлжлүүлэн хийгдэж байна.
- Үндэсний хэмжээнд төлөөлөхүйц түүврээс судалгааны мэдээллийг бүрдүүлсэн
- Бусад улс орон, нийгмийн бүлгүүд, цаг хугацааны хувь харьцуулагдахуйц зэрэг болно.

Нийгмийн сайн сайхан байдлын судалгаа нь IRIM Хараат бус судалгааны хүрээлэнгийн Монголын хөгжлийн тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн мэдлэгийн төв болох эрхэм зорилгодоо хүрэх нэг алхам, илэрхийлэл болж байгаа юм. Тус судалгааг Хараат бус судалгааны хүрээлэнгээс санхүүжүүлсэн болно.

Бидэнтэй хамтарч ажиллах

Бид цаашдаа Монгол дахь нийгмийн нийцэл, субъектив сайн сайхан байдлыг үргэлжлүүлэн судлах, судалгааны мэдээллийг Англи, Монгол хэл дээр онлайнаар нийтлэх, судалгааны хамрах хүрээг тэлэх, бодлогын өөрчлөлт бий болгох нөлөөллийн ажилд нээлттэй ашиглах боломжтой болгохын төлөө ажиллаж байна.

Тиймээс та бүхэн бидний санаачилгад дараах байдлаар нэгдээрэй:

- Бидний зорьж буй ажилд санхүүгийн хувь нэмэр оруулах
- Өөрийн цагаа бидэнд зориулж сайн дурын ажил хийх

- Бидний судалгааны тайлан болон мэдээллийг ашиглах
- Бидэнтэй эрдэм шинжилгээний хамтын ажиллагааг бий болгох
- Бидэнтэй бодлогын түншлэлийг бий болгох
- Судалгааны талаар үзэл бодлоо бидэнтэй хуваалцах, санал өгөх.

Судалгааны тухай

Бид нийгмийн суурь судалгааг олон түүврийн хүрээнд тогтмол хугацаанд үргэлжлүүлэн явуулж олон улс орон, цаг хугацааны туршид харьцуулалт хийх боломжийг бий болгохыг зорьж байна. Эдгээр судалгаануудын үр дүнд бид дараах асуултуудад хариулт өгөхүйц нийгмийг бүхлээр нь тайлбарлах судалгаа Монголд дутмаг байгааг илэрхийлэхийг хүссэн. Үүнд:

- Хувь хүн болон нийгэм хэрхэн өөрчлөгдөж байна вэ?
- Тэдгээрийн онцлог шинж чанар
- Эдгээр нийгмийн асуудлуудад чиглэсэн ямар ямар арга хэмжээ авах нь зүйтэй вэ?

Судалгааны хүрээ

Нийгмийн нийцэл

Нийгмийн нийцэл (social cohesion) нь хувь хүмүүсийн нэгдмэл зорилгод хүрэхийн төлөөх нийгмийн аль ч түвшинд хамтран ажиллах хүсэл эрмэлзэл, хамтын ажилагаан дээр үндэслэдэг (Jenson 2003). Нийгмийн нийцэлд гэдэгт дараах гурван түвшинг авч үздэг (Dol-gion A. and Tamir Ch. 2015):

- Бие биеэс харилцан хамаарах - Нийгмийн гишүүдийг нэгтгэж байдаг “адилсал” байх, нийгэмд хамаарч буйгаа мэдэрч байх.
- Итгэлцэл - Нийгмийн гишүүд бие биедээ ба улс төрийн институциудад итгэдэг байх
- Хамтын ажиллагаа - Нийгмийн гишүүдийн субъектив мэдрэмж нь тэдний объектив зан үйл, үйлдлээр илэрдэг байх – харицлан бие биедээ тусалдаг, хамтардаг байх.

Уг судалгаандаа бид эхний ээлжинд нийгмийн нийцлийн итгэлцэл ба хамтын ажиллагаа гэсэн элементүүдийг хамруулсан. Итгэлцэл дундаа нийгмийн итгэлцэл буюу иргэд хоорондын итгэлцлийг судалсан. Бид судалгаандаа олон улсад харьцуулагдахуйц байх үүднээс Дэлхийн үнэт зүйлсийн судалгаа (World Values Survey), Европын нийгмийн судалгаа (European Social Survey)-нд ашиглагддаг нийгмийн итгэлцэл, хамтын ажиллагааг хэмжих асуултуудыг орчуулан ашигласан.

Субъектив сайн сайхан байдал

Субъектив сайн сайхан байдал нь дан ганц нийгэмд буй үнэлэгдэхүйц амжилт дэвшил бус түүнээс харьцангуй цогц ойлголт юм. Бид субъектив сайн сайхан байдлыг хэмжихдээ Эдийн Засгийн Хамтын Ажиллагаа, Хөгжлийн Байгууллага (OECD) –ын боловсруулсан арга зүйн хүрээг суурь болгон ашигласан. Субъектив сайн сайхан байдлын дараах элементүүдийг уг судалгаагаар хэмжсэн:

- Амьдралын үнэлгээ– Хүний амьдрал эсвэл түүний тодорхой нэг онцлог талын когнитив үнэлгээ. Хүмүүсийг өөрийгөө амьдралын талаар эргэцүүлэн бодож ерөнхийдөө амьдрал нь хэрхэн явж байгааг үнэлүүлэх асуултууд.
- Сэтгэл хөдлөл– Хувь хүний сайн сайхан байдлыг өдөр тутмын үндсэн дээр үнэлэхийн тулд хүмүүсийн богино хугацаан дахь мэдрэмж болон сэтгэл санааны байдлын талаар асуудаг.

- Амьдралын утга, учрын үнэлгээ (eudaimonia)– Энэ нь зөвхөн аз жаргалтай байдал, эерэг сэтгэл хөдлөлөөс илүү өргөн хүрээний субъектив сайн сайхан байдлыг илэрхийлдэг. Хүмүүс амьдралын утга учир болон зорилгыг хэрхэн мэдэрч байгаа, сэтгэл зүйн хувьд хэр хангалуун байгаа асуудаг.

Тайланг энгийн байлгахын тулд субъектив сайн сайхан байдлын түвшинг нэгтгэн дүгнэж хэмжүүрүүдийг ангилахдаа дундаж утгаар илэрхийлсэн болно.

Асуулга

Судалгааны асуулга нь дараах бүтэцтэй бөгөөд уг тайланд зөвхөн тойм асуултуудын боловсруулалт, үр дүнг танилцуулсан болно.

	Асуултын тоо
Респондент, өрхийн талаарх мэдээлэл	25
Итгэлцэл	12
Хамтын ажиллагаа	15
Амьдралын сэтгэл ханамж	12
Сэтгэл хөдлөл	11
Амьдралын олон талт байдлын үнэлгээ (domain evaluation)	19
Амьдралын утга, учрын үнэлгээ (eudaimonic evaluation)	9

Судалгааны хамрах хүрээ

Энэхүү тайланг сэдэвчилсэн судалгаанд 2020 онд хамрагдсан 50-аас дээш насны 362 ахмад настнуудын өгсөн мэдээллийн үр дүнг 15 ба түүнээс дээш насны 2318 хүнтэй таблет болон цаасан асуулга ашиглан 2016 оны 6-р сараас 2017 оны 11 сар хүртэлх хугацаанд 4 удаагийн давтамжтайгаар явуулсан судалгааны үр дүнтэй харьцуулах байдлаар тайлагнасан болно. Судалгаанд дараах аймаг, хотуудыг хамруулсан: Баянхонгор, Дорнод, Говь-Алтай, Хэнтий, Ховд, Сэлэнгэ, Өмнөговь, Өвөрхангай, Завхан ба Дархан, Эрдэнэт, Улаанбаатар хотууд.

Хэмжилт ба дүн шинжилгээ

Субъектив сайн сайхан байдал нь Cantril Ladder (өөрийн үнэлгээний шкал) ашиглан хэмжсэн нийлмэл индекс юм. Энэ нь хүмүүсийг өөрсдийн амьдралыг байж болох хамгийн сайнаас (10 эсвэл 7) хамгийн муу (0) хооронд сайн сайхан байдлаа хэрхэн үнэлж байгааг асуудаг. Уг тайланд Кантрилын шкалын дундаж утгыг тооцоолдог аргачлалыг ашигласан. Субъектив сайн сайхан байдлыг хөтлөгч хүчин зүйлс юу болохыг нарийвчлан шинжлэхийн тулд оролцогчид болон тэдний өрхийн талаарх нийгэм хүн ам зүйн асуултууд гэх мэт мэдээллийг судалгааны явцад цуглуулсан.

Ашигласан материал

Aldar, Dolgion & Chultemsuren, Tamir (2015). *Defining social cohesion research design and indicators: in the case of Mongolia*. National University of Mongolia

Clifton, Jon (2017). *The Happiest and Unhappiest Countries in the World*. Gallup World Poll. <https://news.gallup.com/opinion/gallup/206468/happiest-unhappiest-countries-world.aspx>

Fukuyama, Francis (1995). *Trust: the social virtues and the creation of prosperity*. New York. Free Press.

Helliwell, J., Layard, R., & Sachs, J. (2017). *World Happiness Report 2017*. New York. Sustainable Development Solutions Network

Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (eds.). 2014. *World Values Survey: Round Six - Country-Pooled Datafile Version*: www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp. Madrid: JD Systems Institute.

Jenson, Jane (1998). *Mapping Social Cohesion: The State of Canadian Research, Canadian Policy Research Networks*

Larsen, Christian (2014). *Social cohesion: Definition, measurement and developments* <https://pdfs.semanticscholar.org/e2b4/6f29845743b214a522b3000eabca50052c0c.pdf>

OECD (2013). *OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-being*. OECD Publishing

Stanley, Dick (2003). *What Do We Know about Social Cohesion: The Research Perspective of the Federal Government's Social Cohesion Research Network*. *The Canadian Journal of Sociology* Vol. 28, no. 1, 5-17

Uslaner, E.M. (2007). *The Generalized Trust Questions in the 2006 ANES Pilot Study*

Veenhoven, Ruut (2008). *Sociological theories of Subjective Well-Being* In: Michael Eid & Randy Larsen (Eds), *"The Science of Subjective Well-being: A tribute to Ed Diener"*. New York. Guilford Publications